

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про
Державний бюджет України на 2026 рік» щодо підвищення розміру
мінімальної пенсії за віком»
*(реєстр. № 14364 від 09.01.2026)**

***Анотація.** В інформаційній довідці проаналізовано питання підвищення розміру мінімальної пенсії за віком у контексті проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» щодо підвищення розміру мінімальної пенсії за віком» (реєстр. № 14364 від 09.01.2026).*

***Ключові слова:** Державний бюджет України, мінімальна пенсія, пенсії, соціальні виплати.*

Вступ

За даними Пенсійного фонду України, станом на 1 січня 2026 року нараховувалося 10,17 млн пенсіонерів, переважна більшість із яких (73 % або 7,4 млн) отримують виплати за віком. Майже 1,5 млн громадян (15 %) живуть на пенсію по інвалідності, близько 700 тис. або 7 % – отримують виплату через втрату годувальника, а 5 % або ж 500 тис. – мають пенсію за вислугу років. Соціальні пенсії та довічне утримання суддів складають менше як 1 %¹. До того ж, 3,7 % пенсіонерів отримують пенсію до 3 тис. грн на місяць (Рис. 1).

Які пенсії отримують українці?

Дані ПФУ, станом на 01.01.2026

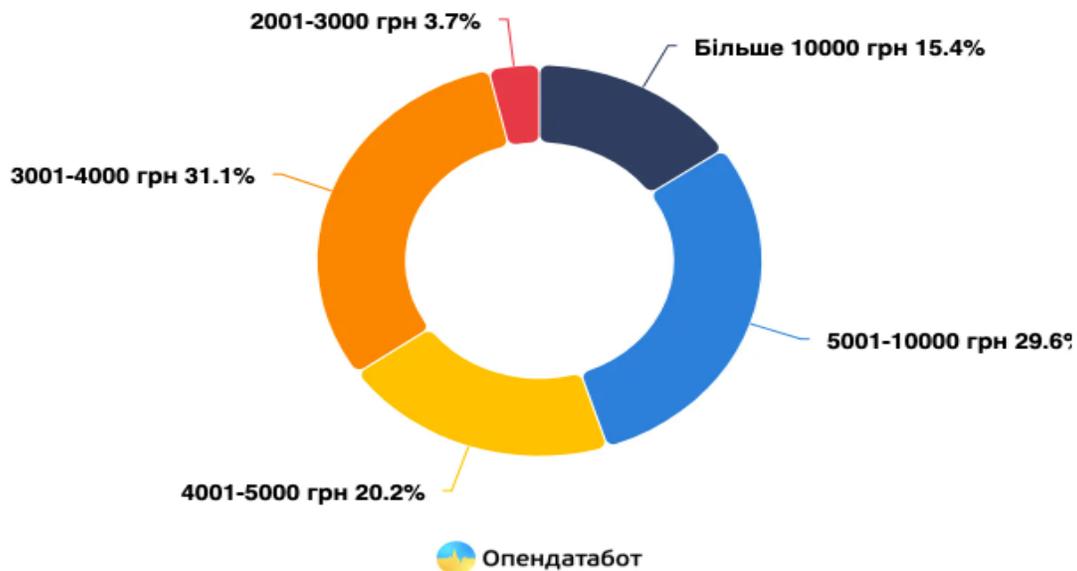

Рис. 1.

¹ Пенсії в Україні: частина отримує нижче прожиткового мінімуму. Вебсайт Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2026/01/28/167100638/>

Така ситуація склалася, зокрема, через установлення мінімального розміру пенсії за віком (за наявності певного страхового стажу) у розмірі визначеного законом прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність (стаття 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»).

Серед народних депутатів України, як і в суспільстві, існує розуміння недостатності такого рівня пенсійного забезпечення для задоволення навіть базових життєвих потреб, що спричинило низку законодавчих ініціатив щодо внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» для підвищення соціальних стандартів (наприклад, законопроекти реєстр. № 14330 від 24.12.2025, № 14364 від 09.01.2026, № 14365 від 09.01.2026).

Основна частина

На відміну від наведених вище законопроектів, проектом Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» щодо підвищення розміру мінімальної пенсії за віком» (реєстр. № 14364 від 09.01.2026) (далі – законопроект № 14364) пропонуються зміни, які встановили б мінімальний розмір пенсії за віком на 2026 рік безпосередньо в Законі України «Про Державний бюджет України на 2026 рік». При цьому передбачається підвищення мінімального розміру пенсії за віком ще тричі протягом року – з 2595 грн (як передбачає чинне законодавство) до 7574 грн.

Необхідність впровадження нових мінімальних розмірів пенсії обґрунтовується зростанням протягом року «очікуваного розміру фактичного прожиткового мінімуму», однак джерело даних щодо такого «очікуваного розміру» не наводиться (наприклад, за даними Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України прожитковий мінімум для осіб, що втратили непрацездатність, на січень 2026 року становить 6847 грн²). Також не виявлено співвідношення між визначеними очікуваним розміром фактичного прожиткового мінімуму та запропонованим у законопроекті мінімальним розміром пенсії за віком – якщо це підтримання мінімального розміру пенсії принаймні на рівні 36,6% від очікуваного розміру фактичного прожиткового мінімуму, як наведено в пояснювальній записці до законопроекту № 14364, мінімальний розмір пенсії має бути меншим, ніж запропоновано законопроектом, а також він у такому випадку має підвищуватися щоквартально.

Викликають сумнів дані, наведені у фінансово-економічному обґрунтуванні до законопроекту (108,3 млрд грн на 2026 рік). Варто зауважити, що в Державному бюджеті України на цей рік закладено 251,3 млрд грн на фінансове забезпечення виплати як пенсій, так і надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, а також на погашення дефіциту коштів Пенсійного фонду

² Озвучено межу бідності для працівника та пенсіонера: на яку суму можна прожити в Україні. *Вебсайт Oboz.Ua*. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/ekonomika-glavnaya/fea/ozvuchena-mezha-bidnosti-dlya-pratsyuyuchogo-ta-pensionera-na-yaku-sumu-mozhna-prozhiti-v-ukraini.htm>

України (тобто підвищення мінімального розміру пенсії за віком, на думку авторів, має спричинити зростання цієї суми на майже 41 %).

Зауважимо також, що мінімальний розмір пенсії за віком впливає на розрахунки інших виплат із Пенсійного фонду України (див. Табл. 1).

Таблиця 1

Норма Закону України	Зміст
Абзац другий частини першої статті 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»	За кожний повний рік страхового стажу понад 35 років чоловікам і 30 років жінкам пенсія за віком збільшується на 1 % розміру пенсії, обчисленої відповідно до статті 27 цього Закону, але не більш як на 1 % мінімального розміру пенсії за віком, передбаченого абзацом першим цієї частини. Наявний в особи понаднормовий страховий стаж не може бути обмежений.
Пункт 1 частини першої статті 9 Закону України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні»	Особам, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, надаються такі пільги: 1) надбавки до пенсій, які вони отримують, у розмірі 200 % мінімальної пенсії за віком, фінансування яких здійснюється за рахунок Державного бюджету України...
Частини четверта, п'ята статті 29 Закону України «Про пенсійне забезпечення»	Мінімальний розмір пенсії особам, які стали інвалідами внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних при захисті Батьківщини або при виконанні інших обов'язків військової служби, або внаслідок захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті чи виконанням інтернаціонального обов'язку, а також громадянам, яких необґрунтовано було піддано політичним репресіям і в подальшому реабілітовано, інвалідність яких пов'язана з репресіями, встановлюється: інвалідам I та II груп – у розмірі 3 мінімальних пенсій за віком; інвалідам III групи – у розмірі 1,5 мінімальних пенсій за віком. Максимальна пенсія не може перевищувати трьох, а для працівників, зайнятих на роботах, передбачених пунктом "а" статті 13 і статтею 14 цього Закону, – чотирьох мінімальних пенсій за віком.
Частина третя статті 68 Закону України «Про пенсійне забезпечення»	Якщо пенсія при повному стажі роботи належала б у мінімальному розмірі, встановленому цим Законом (статті 19, 29 і 44), то пенсія при неповному стажі призначається пропорційно наявному стажу виходячи з мінімального розміру пенсії, але в усіх випадках у розмірі не менше соціальної пенсії, встановленої для відповідної категорії непрацездатних...
Частина перша статті 77 Закону України «Про пенсійне забезпечення»	Призначені пенсії підвищуються...: б) іншим учасникам війни з числа військовослужбовців, які проходили службу в складі діючої армії, партизанських загонів і з'єднаннях, військовослужбовцям, які брали участь у бойових діях при виконанні інтернаціонального обов'язку та особам вільнонайманого складу діючої армії, батькам та дружині, якщо вона не взяла повторний шлюб, військовослужбовців, які загинули на фронті, при виконанні інтернаціонального

	обов'язку або інших обов'язків військової служби, – на 50 % мінімальної пенсії за віком; в) пенсії по інвалідності з дитинства внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, пов'язаних з бойовими діями в період Великої Вітчизняної війни чи пов'язаних з їх наслідками, а також пенсії в разі втрати годувальника інвалідам з дитинства внаслідок зазначених причин – на 15 % мінімальної пенсії за віком; г) репресованим особам, яких у подальшому було реабілітовано, призначені пенсії – на 50 %, а членам їх сімей, яких було примусово переселено, – на 25 % мінімальної пенсії за віком.
Стаття 88 Закону України «Про пенсійне забезпечення»	Особам, які проживають у будинках-інтернатах (пансіонатах), стаціонарних відділеннях територіальних центрів соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян, а також дітям, яким призначено соціальні пенсії та які проживають у дитячих будинках-інтернатах, виплачується 25 % розміру призначеної пенсії, але не менше 20 % мінімального розміру пенсії за віком на місяць. У разі коли розмір їх пенсії перевищує вартість утримання в цих установах, виплачується різниця між розміром пенсії і вартістю утримання, але не менше 25 % розміру призначеної пенсії і не менше 20 % мінімального розміру пенсії за віком на місяць. Якщо у пенсіонера, який проживає в будинку-інтернаті (пансіонаті), стаціонарному відділенні територіального центру соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян, є непрацездатні члени сім'ї, які перебувають на його утриманні (статті 37, 38, 40 і 41 цього Закону), пенсія виплачується в такому порядку: 25 % розміру призначеної пенсії, але не менше 20 % мінімального розміру пенсії за віком, виплачується самому пенсіонерові, а інша частина пенсії, але не більше 50 % призначеного розміру, виплачується зазначеним членам сім'ї.
Стаття 94 Закону України «Про пенсійне забезпечення»	Соціальні пенсії призначаються в таких розмірах: а) 30 % мінімального розміру пенсії за віком: особам, які досягли віку: чоловіки – 60 років, жінки – 55 років і не набули права на трудову пенсію без поважних причин; б) 50 % мінімального розміру пенсії за віком: особам, які досягли віку: чоловіки – 60 років, жінки – 55 років і не набули права на трудову пенсію з поважних причин; інвалідам III групи; в) 100 % мінімального розміру пенсії за віком: інвалідам II групи; дітям-інвалідам віком до 16 років; дітям (пункт "а" статті 37), а також одній із осіб, зазначених в пункті "в" статті 37 у разі втрати годувальника; г) 200 % мінімального розміру пенсії за віком: інвалідам I групи; матерям, яким присвоєно звання "Мати-героїня".

Стаття 97 Закону України «Про пенсійне забезпечення»	Пенсії щороку підвищуються відповідно до індексації грошових доходів населення, але не менш як на 2 % заробітку, з якого обчислено пенсію (стаття 64). В усіх випадках зазначене підвищення не може бути менше 2 % мінімальної пенсії за віком.
Стаття 47 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»	Усі види пенсій, що призначені відповідно до цього Закону, додатково підвищуються пенсіонерам, які зазнали репресій і в подальшому були реабілітовані, – на 50 %, а членам їх сімей, яких було примусово переселено, – на 25 % мінімальної пенсії за віком.

Також звертаємо увагу, що відповідно до статті 38 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» на безплатне придбання лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування мають право ті особи з інвалідністю, які отримують пенсію, що не перевищує мінімального розміру пенсії, або державну соціальну допомогу, призначену замість пенсії.

Загалом слід зазначити, що концепція визначення мінімального розміру пенсії за віком безпосередньо в законі про Державний бюджет України на відповідний рік несе менш негативні наслідки для державного бюджету, ніж підвищення прожиткових мінімумів. Водночас нагадуємо, що стаття 40 Бюджетного кодексу України прямо не передбачає визначення мінімального розміру пенсії за віком у такому законі (на відміну від розміру прожиткового мінімуму на відповідний бюджетний період).

Висновки

Дослідницькою службою Верховної Ради України досліджувалося питання підвищення соціальних стандартів, зокрема шляхом підготовки концепції соціального захисту вразливих верств населення, розроблення та запровадження для них низки соціальних програм³.

Також вважаємо за доцільне зазначити, що Міністр соціальної політики, сім'ї та єдності України Денис Улютін анонсував реформу пенсійної системи, результатом якої має стати виплата пенсій на рівні не менше 6 тис. грн. За словами Міністра, пропозиції наразі обговорюються з Міністерством фінансів України та міжнародними партнерами⁴. Таким чином, підтримання пропонованого Кабінетом Міністрів України комплексного розв'язання проблеми підвищення рівня пенсійного забезпечення, якщо таке буде узгоджено, стало б найкращим рішенням, оскільки воно має виходити із фінансових можливостей держави та міжнародних зобов'язань України.

³ Інформаційна довідка про розміри прожиткових мінімумів та мінімальної пенсії за віком у 2023 році. Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/inform_references-hsp/73467.html

⁴ Мінімальну пенсію планують підвищити до 6 тисяч гривень – в уряді розповіли деталі. Вебсайт Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/tubric-society/4084378-minimalnu-pensiu-planuut-pidvisiti-do-6-tisac-griven-v-uradi-rozpovili-detali.html>

***Дослідницька служба
Верховної Ради України***

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*